

З 27 по 31 липня в Ялті вже вдруге відбувся Тиждень українського і російського кіно. Це фестиваль, на якому переможців визначає глядацьке журі. Але, як стверджують його організатори, головне тут не нагороди, а можливість поспілкуватися українським та російським кінематографістам, подивитися фільми, яких немає в прокаті. Показано було їх десять — 4 з України, 5 з Росії та 1 українсько-російський (крім того, поза конкурсом Україна запропонувала дві анімаційні короткометражки, Росія — кілька випусків дитячого кіножурналу «Єралаш»).

Фільми показувалися у кінотеатрі «Сатурн», кінозалах «Кіностудія» та готелю «Ялта». Відкриття і закриття — в палаці «Ювілейний». Присутні гості: режисери — Сергій Маслобойщиков, Володимир Савельєв, Микола Засєєв-Руденко, Олександр Павловський, Олег Педан, Степан Коваль, Юрій Кара, актори Олег Драч, Ольга Бутіна (ведучі урочистого відкриття і закриття), Алла Сергійко, Сергій Марченко, Дмитро Шевченко, Дмитро Харатьян, Євген Стичкін, продюсер Сергій Сельянов. Організатори фестивалю — ЗАТ «Ялтинська кіностудія» (директор Валерій Пендраковський) та ООО «Арчи-продакшин» (продюсер Сергій Аршинов).

Лариса Брюховецька

Кінематографічні уподобання

26 «Ялти-2002»

■ Дмитро Харатьян, Тетяна Шеліга у фільмі «Атлантида». Режисер О.Павловський. Україна – Росія.

Приємне тепле море, голубе небо, сліпуче сонце, маса людей у купальниках — це Ялта в розпалі курортного сезону. І хоча на морському узбережжі Криму немало інших мальовничих і привабливих куточків, так склалося, що найпопулярніший серед них — Ялта. Досить було поглянути на стенд, густо усіяний обличчями зірок поп-музики біля палацу «Ювілейний», щоб зрозуміти, що в людей, яких поманили морські купання, є реальна можливість спустошити гаманці, аби побачити не в «ящику», а на сцені своїх кумирів.

Звісно, «Кіно-Ялті 2002» конкурувати з «важкою артилерією» улюбленої народом попси важко, і все-таки організатори разом із двома міністерствами культури — російським й українським — фест провели.

Критиків, присутніх на фестивалі, цікавила його концепція. Резон, власне, такий: якщо в місті є кінематографічна структура, в якій зацікавлені кінематографісти двох країн, то має складатися й відповідна ситуація. Потенційний глядач в якусь мить запрогне не тільки хліба, а й видовищ. А Киркоров не всім по кишені. Тому і пропонується колись улюблене масами

кіно, споживання якого перемістилося на домашні дивани перед екраном телевізора.

І все-таки потрібно пропонувати, а попит, можливо, з'явиться. Головним наміром організаторів було показати публіці нові стрічки України і Росії різних жанрів і напрямів.

Росії, де за рік випускається 60 фільмів, було з чого вибирати. Привезли найпоширеніше: бойовики («Я — лялька», «Війна», «Апрель» — українською не перекладається, прізвище героя) та фільми соціально- побутові з ознаками мелодрами («Займемося коханням», «Першокурсниця», «Упасти вгору»). Україна, де з бойовиками, слава Богу, сутужно, запропонувала історичну («Чорна рада») та дві філософські драми («Таємниця Чингісхана», «Шум вітру»), а також дитячий соціально-проблемний фільм «Мийники автомобілів». Згадана українсько-російська «Атлантида» — суміш мелодрами з дачним романом.

Вважається, що масовий глядач любить те, що збуджує — бойовики і мелодрами (останні хвилюють, але й заспокоюють щасливою розв'язкою). Так воно і сталося — перше місце зайняла «Війна», третє — «Займемося коханням». Друге дісталось «Чорній раді» — очевидно, глядачі не перестали цікавитись історичним фільмом, а тим більше, коли йдеться про історію барвисто-костюмовану та ще й з популярними акторами (Богдан Ступка, Олексій Петренко, Богдан Бенюк, Руслана Писанка).

Але якщо говорити про художні відкриття, то ними стали два фільми, виконані в техніці об'ємної анімації: «Світла особистість» Олега Педана та «Йшов трамвай №9» Степана Ковалю (обидва української студії «Анімафільм», тієї самої, що останнім часом за браком коштів майже не випускає нічого). Диплом дирекції фестивалю «За почуття гумору і стилю» дістався фільму Ковалю.

Після гумору і стилю вертатися до брутальної екранної агресії не хочеться. Але доведеться, бо в російських бойовиках «Я — лялька» Юрія Кари, «Війна» Олексія Балабанова та «Апрель» Костянтина Мурзенка панує культ насильства й жорстокості.

Коли я дивилася «Війну», думала: «Яке щастя, що я живу в країні, яка ні з ким не воює, а відтак — що ми

не маємо таких фільмів. Що в нас не ділять на білих і чорних, на терористів і жертв тероризму». Фільм грає на інстинктах ксенофобії. Тим більше, що чеченці захоплюють у полон усіх без розбору, таким чином втягують в орбіту воєнних дій інші країни, в цьому випадку британців. Побувавши у них у полоні, британець Джон також переходить на мову зброї, хоча його й відпустив глава чеченського угруповання Аслан, аби той приніс викуп за наречену.

Пояснення позиції росіян у війні з Чечнею режисер вкладає у вуста Аслана. «Чому ви, росіяни, погано воюєте? І у вас армія погана? Ви Україну віддали, Казахстан, скоро ваш Далекий Схід Китай забере. А ми чому добре воюємо? Тому що за Вітчизну...»

Іван ще повернеться до Аслана і доведе, що він таки воює краще за нього. Що сила, а отже, як стверджує фільм, — і правда на його боці. Іван причетний до комп'ютерної комунікації і завдяки своєму вмінню вцілів у полоні. І хоча в зображенні комп'ютерного функціонування є відверті натяжки, автор на це незважає — коли твориться міф, ніхто не звертає увагу на міру правдоподібності таких деталей. Головне, як стверджує сам Іван, щоб супутника упіймати.

Усю цю історію розказує Іван. Британець під час спільного з ним походу все зняв на відео, прикріпивши камеру прямо на голову, а отже, камера зафіксувала агресивність і жорстокість російського солдата у поводженні з мирним населенням. Івана ув'язнили, але говорить він про це без жалю, — з його войовничим духом ніяка в'язниця йому не страшна.

Вітю Воробйова у фільмі «Я — лялька» грає популярний актор-красень Олександр Домогаров. Його кохану — Ольга Сумська. Звертаючись перед початком сесансу до переважно жіночої аудиторії кінотеатру «Сатурн», Юрій Кара чемно запевнив публіку: наберіться терпіння дивитися першу частину, після неї буде любов — велика і красива. Росіяни прагнуть догнати американців і в зображенні жіночого насильства й агресії. Ольга Сумська грає «латиського стрілка» — інструктора Герду з Прибалтики, яка тренує спецназівців. Вона сама обрала Вітю Воробйова, запросила його до себе в помешкання, щоб віддатися йому, а на ранок поїхати геть (через скандал під час тренувань). Але, як справедливо стверджує постановник, жіноча краса й збройна агресія несумісні. Для цієї жінки стріляти по живих мішенях стає необхідністю, і вона вбиває (зовсім недоречно, але, як потім виявиться, не на смерть) хлопчика, який (збіг!) був рятівником її коханого Віті Воробйова. Але любовна колізія не дуже розгорнена, бо для неї часу обмаль, і тому, постраждавши, Вітя віддає кохану Герду в руки правосуддя. На нього чекала вже інша любов — віддана і без снайперської рушниці. Та головний акцент фільму — на подвигах самого Віті, який, працюючи у якійсь (якій саме — не розкрито) фірмі, мав нещастя когось убити, тож присудили йому «вишку». Але, виявляється, існують такі структури, як табори для тренувань спецназу. І вони мають тренуватися на живих мішенях. Беруть їх із смертників. Хоча їм дають шанс — зможеш виборсатися із смертельно небезпечної ситуації — житимеш, а ні — то ти ж і так смертник. Не

треба бути особливо догадливим, щоб зрозуміти: Вітю куля не бере. Більше того — на «гладіаторських боях», які влаштовують з нудьги мешканці цього фантастичного тренувального табору, Вітя ламає кістки і нищить у найжорстокіший спосіб усіх своїх суперників, чим викликає нестримну сексуальну хіть дружини начальника табору. Ось де Юрій Кара дав волю видовищу, не шкодуючи барв у зображенні не просто крові й насильства, а просто якоїсь несусвітньої кровожерності. Померкли навіть колізейські пристрасі з «Куди йдемо?» Єжи Кавалеровича. Бо що з хижих левів взяти — їх запускають до людей і звірі тих людей роздирають. А в «Ляльці» люди роздирають людей. Кому таке може сподобатися? Хіба що маньякам. «Апрель» — бойовик з претензією на інтелектуальність. Там у титрах зазначено більше десятка різновидів продюсерів, що, треба думати, означає:

■ Кадр з фільму «Війна». Режисер Олексій Балабанов. Росія. 2001.

постановник хотів виготовити «продукт» нашим і вашим, тобто прийнятний і для масового глядача, і для фестивальної публіки водночас. Але якщо говорити про масовість, то фільм відгонить нудьгою, адже «екшин» вимагає динаміки, а не тягучки; що ж до претензій на здобутки зображального характеру, то «розборки» (як українською цей жаргонізм?), в які хитромудрі одяжі їх не наряджай, ними і залишаться. Навіть якщо бандит матиме юне і усміхнено щире личко молодого актора Євгена Стичкіна.

■ Кадр з фільму «Апрель». Режисер К.Мурзенко. Росія. 2001.

На іншу публіку розрахований «блокбастер» (тут справді відчувається вагомий кошторис) «Впасти вгору» (режисери Сергій Гінзбург і Олександр Стриженов). Розрахований на публіку заможну, яка обізнана з фірмовими принадами сфери споживання. Йдеться в ньому про «животрепетні» проблеми новонародженої російської буржуазії, як стверджує анотація, «це перша спроба розібратися у феноменології нового класу». Розібратися, власне, немає в чому. Він — відповідальний службовець міністерства фінансів, вона — та, яка свого чоловіка вивела в люди і тепер не знає, що робити далі. В цьому й справа. Опинившись перед порожнечою, жінка не знає, куди спрямувати свою енергію. Можна, звичайно, змушувати чоловіка міняти водіїв, міняти камін у квартирі, можна, зрештою, напиться, але все це самообман — порожнеча виголощеної душі залишається. Принади високого становища, зображені досить ретельно, якимось не вражають. Можливо, тому, що нам набридли вже на стадії реклами, а тому звичні і малопривабливі. Ну що може бути привабливим у зображенні нічного клубу, де п'яні жіночки, простягаючи руки до подіуму, там де демонструють себе культуристи, закладають їм за плавки доларові купюри? Убога фантазія — уже не знаю, чи в самій реальності, чи в авторів стрічки?

Неважко здогадатись, що жінці, яка досягла всього і якій усе доступне, бракує елементарного — кохання. Вона легко потрапляє в сіті, які спритно розставила її подруга, підсунувши їй... пічника. Без найменших зусиль він закохує її в себе. Колізія цим не вичерпується, бо її чоловік тільки вдає, що їздить у закордонні відрядження, а насправді проводить час у її подруті). Фінал автори вирішили зробити моралізаторським — коханець намагався порушити статус-кво її чоловіка, подруга брутально почала різати правду-матку у вічі присутнім. Героїні нічого не залишалось, як «упасти вгору» — фільм і завершується цим стоп-кадром. Але, незважаючи на суєту, в ньому зображену, він виявив невдоволення заможних верств, які не просто з жиру казяться, а й намагаються збагнути — чого ж їм бра-

■ Кадр з фільму «Таємниця Чингісхана». Режисер В.Савельєв. Україна. 2002.

кує? «Упасти вгору» — спроба російського варіанту «Солодкого життя». Тільки у феллінівському значенні воно нерозривне з веселою суєтою карнавалу — тут же немає навіть імітації чогось подібного.

Про українські фільми — «Чорну раду» М.Засєєва-Руденка, «Таємницю Чингісхана» В.Савельєва, «Шум вітру» С.Маслобойщикова, «Мийники автомобілів» В.Тихого наш журнал уже писав. Єдине, що можна додати: в контексті Ялтинського фестивалю стало очевидним, яке воно різне — українське і російське кіно. Українські фільми, яких знімається в десять разів менше, ніж російських, несуть у собі нерозтрачену гідність художника, котрий пропонує глядачеві задуматись над нинішнім життям, вірячи в гуманні начала, в мудрість та родину як одну з найбільших цінностей земного життя людини.

Я була здивована, дізнавшись, що Сергій Маслобойщиков навчався на Вищих режисерських курсах разом із Олександром Балабановим. Те, що Балабанов на початку своєї кінокар'єри знімав своєрідні, експериментальні фільми, більше того, навіть і донині не втратив до них інтересу, (незакінчений, але оприлюднений фільм «Ріка»), не виправдовує нестримної агресивності його останніх бойовиків, ідеалізації карних злочинців. Навпаки, майстерність його режисури зобов'язує до відповідальності за свій талант, за фільми, які він творить на догоду ідеології своєї країни.

На завершальній прес-конференції міністр культури Російської Федерації М.Швидкой говорив про необхідність вернути довіру глядача до кіно. Але до якого кіно? До яких цінностей? Про це не йшлося.

Здається, задля повернення глядачів і множаться фестивалі. Організатори впевнені — вони й надалі підтримуватимуть фестиваль, який показуватиме нове кіно Росії й України, надаватиме можливість спілкуватися кінематографістам двох країн, а також залучатиме розмаїту публіку приморської Ялти до фільмів українських та російських.